

ВОКАЛНЕ МУЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ УЧЕНИКА IV И V РАЗРЕДА

Марко Д. Крунић
Небојша В. Перић,
Гордана М. Петровић

Апстракт: У овом раду истраживане су вокалне музичке способности ученика IV и V разреда Основне школе „Стеван Немања“ из Драгаљевца Горњег и њених подручних одјељења. Током истраживања коришћена је дескриптивна метода, као и анкетни упитник за ученике и мелоритмички мотиви и фразе. Специфичност истраживање је у томе што је рађено на сеоском подручју, а обухватило је 40 ученика – 22 дјевојчице и 18 дјечака. Подаци су обрађени статистички и приказани графички, табеларно и текстуално. Прво је урађено анкетно испитивање да би се утврдио успјех ученика из музичке културе, коју музику слушају, да ли су похађали музичку школу или неку музичку секцију, као и да ли свирају неки инструмент. Потом су ученици тестирани са мелоритмичким мотивима и фразама. Резултати истраживања су показали да ученици у великој мјери могу вокално да репродукују лакше мелоритмичке мотиве, док је код мелоритмичких фраза тај проценат нешто мањи. Генерални закључак је да ученици IV и V разреда имају задовољавајући ниво вокалне репродукције, с обзиром на то да су у свом напретку из музичке културе ослоњени само на своје учитеље и наставнике који воде секције.

Кључне ријечи: вокалне музичке способности, музичка писменост, репродукција, музичко описмењавање.

УВОД

Музика је појам који означава врсту умјетности која као медиј користи звук организован у времену по одређеном плану или без њега. Тешко је објаснити, али музику можемо осјетити свим чулима, стално нас прати и неодвојив је дио наших живота. Једно је сигурно, музика је све супротно тишини. Она испуњава и обогађује наше животе у свим аспектима. Омогућава нам да искусимо невјероватне тренутке среће, а посједује моћ и да нас дирне до суза.

Музика је језик који сви разумију. Она је елемент који спаја људе без обзира на поријекло и не могу је зауставити границе и предрасуде. Музика је по својој природи бескрајна и као таква, језиком којим говори, пролази кроз зидове и превазилази све границе. Она има свој почетак, али нема крај, повезује људе, изражава неизречена осјећања, а свом креатору доноси сву слободу овог свијета.

У функцији подстицања пажње памћења и мишљења код ученика музика представља значајан фактор. Она подстиче и омогућава изражавање и доживљавање емоције, али и у великој мјери доприноси развоју естетске културе личности. Ученик кроз музику исказује своје вриједности, самопоуздање и осјећај компетентности.

Тема овог рада и истраживања су вокалне музичке способности ученика 4. и 5. разреда, а има за циљ да покаже ниво савладаности пјевања из нотног текста кроз кратке мелодијске вјежбе поређане од лакших ка тежим. Ово истраживање ће нам показати коју музику ученици овог узраста слушају, да ли свирају неки инструмент (музичка школа) и дали ученик у чину пјевања доживљава и учи музику.

Веома битну улогу у музичком развоју и описмењавању ученика има сам учитељ. Он мора да води рачуна о индивидуалним вокалним и ритмичким способностима ученика. Оно што би требало да олакша посао учитељу је отворен план и програм музичке културе,

односно план који је прилагодљив индивидуалним могућностима и потребама ученика. Тозначи да учитељ, поред обавезних садржаја, може да реализује поједине садржаје уважавајући жеље и потребе ђака.

Специфичност овог истраживања је што је обављено у сеоским школама које имају веома мали број ученика, а самим тим и одјељења. Такође, битно је навести да веома мали број дјеце са села има могућности похађања музичке школе, што значи да њихова музичка писменост највише зависи од учитеља.

ОСНОВЕ МУЗИЧКЕ ПИСМЕНОСТИ

Музички елементи које ученик треба да савлада у настави музичке културе за вријеме свог школовања називамо основама музичке писмености. Ти елементи су: ноте и њене вриједности (висина и трајање), линијски систем, такт и тактица, виолински кључ, нотне паузе, тактирање, солмизација и абецеда тонова Ц-дур љествице, ознаке, корона, лук, тачка поред ноте, знак за понављање (прима и секунда волта), динамика и темпо.

Савладавање ових елемената равномерно је распоређено кроз разреде основне школе, па тако да у првом разреду треба да пјевају по слуху и распознају звукове (Стојановић Спасојевић, Г., Драгичевић, Б., Весић, Д., Развој музичке писмености код ученика млађег школског узраста, БМЧ, 2020).

У 4. и 5. разреду ученици треба да буду оспособљени да пјевају пјесме, знају шта је линијски систем, знају шта је виолински кључ, да пјевају, читају и записују тонске висине, препознају и интерпретирају трајање тонова, тактирају на 2, 3 и 4, знају како се пишу и препознају ознаке: корона, тачка поред ноте, знак за понављање и лук (Министарство просвјете и културе Републике Српске, 2014:165).

ВОКАЛНЕ СПОСОБНОСТИ УЧЕНИКА

Када кажемо вокалне способности ученика најчешће мислимо на пјевање. Пјевање као дио музичке културе у школи може бити по тексту или нотном запису. То је један од начина употребе људског гласа, а звук се производи помоћу гласница. Скоро свако ко може да говори може и да пјева.

Веома важна музичка активност у раном школском узрасту јесте управо пјевање. Оно подстиче когнитивну и естетску компоненту музичког развоја, али и правилан психофизички развој. Способност вокалног извођења спада у елементарне компоненте музичких способности. Комплексност тих способности огледа се у индивидуалним диспозицијама ученика од чега зависи и даљи музички развој. Веома важну улогу у музичком развоју ученика има учитељ и његове вјештине извођења, избор наставних садржаја, методе рада, технике... Једини могући пут музичког образовања је кроз активно слушање и извођење музике.

Да би ученик у довољној мјери развио своје вокалне способности мора се водити рачуна о техничким вјежбама које играју значајну улогу у подстицању тих способности. Те вјежбе морају бити прилагођене узрасту ученика.

Правилно вокално интерпретирање зависи од неколико фактора: правилно дисање, поставка гласа и интонација. Такође, зависи и од саме пјесме и њених изражајних елемената (темпо, ритам, динамика).

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Ово испитивање је урађено у циљу спознаје вокалних музичких способности ученика 4. и 5. разреда ученика Основне школе „Стеван Немања“ у Драгаљевцу Горњем. Осим ученика у овој централној школи, испитивани су и ученици у подручним одјељењима Магнојевић Средњи, Чађавица Доња и Чађавица Средња.

Хипотеза рада: претпоставља се да ученици 4. и 5. разреда имају довољно развијеневокалне способности и да солмизацијом могу да отпјевају задате мелодијске вјежбе.

Посебне (радне) хипотезе које смо поставили у истраживању су:

1. Претпоставка да ћемо учити веома развијену вокалну способност ученика,
2. Разлике при утврђивању осјећаја за висину тона,
3. Разлике развијености вокалних способности између 4. и 5. разреда,
4. Разлике развијености вокалних способности између дјечака и дјевојчица.

У складу са конкретно дефинисаном природом проблема, циљем и задацима истраживања, као и постављеним хипотезама, у истраживању је примијењена дескриптивна метода, анкетни упитник за ученика и мелоритмичке вјежбе. Узорак је чинила група од 40 ученика 4. и 5. разреда.

Сви ученици који су сачињавали узорак тестирања вокалних способности су са здравим органима слуха и говора. Учествовали су својевољно, без присиле у тестирању. Тестирани су ученици оба пола, 18 дјечака и 22 дјевојчице.

Подаци су обрађени статистички и приказани графички и текстуално.

АНАЛИЗА ПРОВЕДЕНОГ ИСТРАЖИВАЊА

Анализа анкете

На самом почетку истраживања ученици су попунили општи анкетни упитник. Анкетни упитник садржи основне податке о ученику (школа коју похађа, разред, одјељење, датум и мјесто рођења и пол), али и податке у вези са школом и музиком (општи успјех на полугодишту, оцјена из музичког на полугодишту, коју музику слуша, да ли иде у музичку школу, који инструмент свира, да ли је члан неке музичке секције, да ли је ишао у вртић).

Из анализе анкетног упитника смо закључили да ученици 4. и 5. разреда имају високу оцјену општег успјеха на полугодишту 4,45 и такође високу оцјену на полугодишту из музичке културе 4,55.

Такође смо видјели да већина ученика слуша забавну музику, њих 20, 11 слуша народну, а најмање ученика слуша дјечје пјесме и умјетничку музику (четворо дјечје пјесме и петоро умјетничку музику).

Евидентно је да занемарљив проценат ученика похађа музичку школу и да свира неки инструмент - само један ученик од 40 испитаника или 2 одсто.

Што се тиче школских секција ситуација је мало боља, двоје ученика иду на тзв. мали хор, а девет на фолклор. Вртић је у предшколском периоду похађало само четворо ђака.

Из свега овога може се закључити да ученици на овом школском (сеоском) подручју немају музичку писменост која долази мимо школе, већ су ослоњени на музичко описмењавање које проводе њихови учитељи и учитељице.

Анализа вокалне репродукције

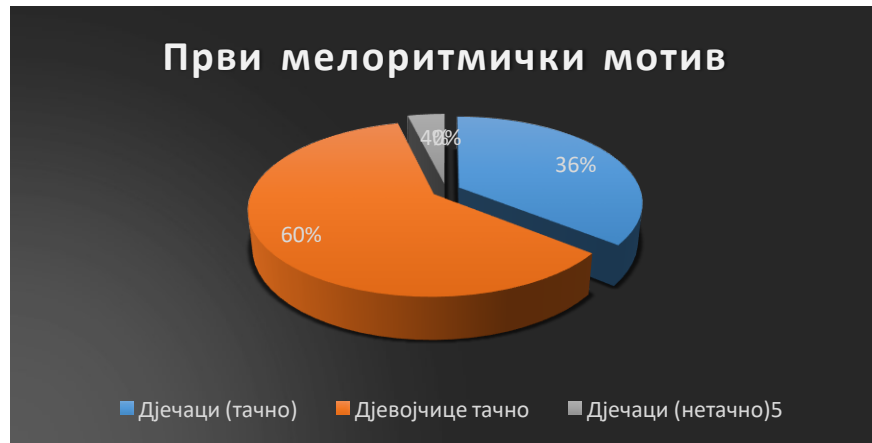
Тест вокалне репродукције мелоритмичких мотива садржи пет задатака од којих сваки носи по један бод. Он треба да нам покаже колико ученика је у могућности да отпјева тачно што више мелоритмичких мотива и фразе.

The image displays five musical exercises for vocal reproduction, each on a separate staff in treble clef:

- Задатак 1. Вокална репродукција мелоритмичког мотива**: A 2/4 time signature with a melody of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4.
- Задатак 2. Мелоритмички мотив**: A 3/4 time signature with a melody of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4.
- Задатак 3. Мелоритмички мотив**: A 4/4 time signature with a melody of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4.
- Задатак 4. Мелоритмичка фраза**: A 4/4 time signature with a melody of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4.
- Задатак 5. Мелоритмичка фраза**: A 3/4 time signature with a melody of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4.

Слика 1. Мелоритмички мотиви и мелоритмичке фразе за вокалну репродукцију

Графикон 1. Резултати вокалне репродукције мелоритмичког мотива (задатак 1)

Табела 1. Резултати вокалне репродукције мелоритмичког мотива (задатак 1)

Број бодова	Дјечаџи (тачно)	Дјечаџи (нетачно)	Дјевојџице (тачно)	Дјевојџице (нетачно)	Укупно
35	13	5	22	0	40

Из графикана и табеле број 1 видимо да је први мелоритмички мотив вокално репродуковало 35 ученика или 96 одсто, од чега су 60 одсто дјевојџице, односно њих 22 и 36 одсто дјечаџи - њих 13. Тачно није репродуковало 4 одсто ученика и сви су дјечаџи, њих петоро.

Графикон 2. Резултати вокалне репродукције мелоритмичког мотива (задатак 2)

Табела 2. Резултати вокалне репродукције мелоритмичког мотива (задатак 2)

Дјечаци (тачно)	Дјечаци (нетачно)	Дјевојчице (тачно)	Дјевојчице (нетачно)	Укупно	Број бодова
18	0	22	0	40	40

Из графикана и табеле број 2 видимо да су други мелоритмички мотив и дјевојчице и дјечаци вокално репродуковали 100 одсто - дјевојчице чине 55 одсто (њих 22), а дјечаци чине 45 одсто (њих 18).

Графикон 3. Резултати вокалне репродукције мелоритмичког мотива (задатак 3)

Табела 3. Резултати вокалне репродукције мелоритмичког мотива (задатак 3)

Дјечаци (тачно)	Дјечаци (нетачно)	Дјевојчице (тачно)	Дјевојчице (нетачно)	Укупно	Број бодова
18	0	18	4	40	36

Из графикана и табеле број 3 видимо да је трећи мелоритмички мотив вокално репродуковало 36 ученика или 90 одсто, од чега су 45 одсто дјевојчице, њих 18 и 45 одсто дјечаци, њих 18. Тачно није репродуковало 10 одсто ђака и све су дјевојчице, њих четири.

Графикон 4. Резултати вокалне репродукције прве мелоритмичке фразе (задатак 4)

Табела 4. Резултати вокалне репродукције прве мелоритмичке фразе (задатак 4)

Дјечаца (тачно)	Дјечаца (нетачно)	Дјевојчице (тачно)	Дјевојчице (нетачно)	Укупно	Број бодова
9	9	18	4	40	27

Из графикона и табеле број 4 видимо да је прву мелоритмичку фразу (задатак 4) вокално репродуковало 27 ученика или 67 одсто, од чега је 45 одсто дјевојчица, њих 18 и 22 одсто дјечака, њих девет. Тачно није репродуковало 33 одсто ученика, од којих су дјевојчице 10 одсто - њих четири и дјечаца 23 одсто, њих девет.

Графикон 5. Резултати вокалне репродукције друге мелоритмичке фразе (задатак 5)

Табела 5. Резултати вокалне репродукције друге мелоритмичке фразе (задатак 5)

Дјечаца (тачно)	Дјечаца нетачно	Дјевојчице (тачно)	Дјевојчице (нетачно)	Укупно	Број бодова
10	8	14	8	40	24

Из графикона и табеле број 5 видимо да је другу мелоритмичку фразу (задатак 5) вокално репродуковало 24 ученика или 60 одсто, од чега је 35 одсто дјевојчица, њих 14 и

25 одсто дјечака, њих 10 . Тачно није репродуковало 40 одсто ђака, од којих су по 20 одсто дјевојчице и дјечаци.

Графикон 6. Анализа освојених бодова (укупан број бодова је био 200, односно 40 ученика по 5 мелоритмичких вјежби од којих свака носи по један бод)

Табела 6. Анализа освојених бодова (укупан број бодова је био 200, односно 40 ученика по 5 мелоритмичких вјежби од којих свака носи по један бод)

Дјечаци (освојени бодови)	Дјевојчице (освојени бодови)	Неосвојени бодови	Укупно
68	94	38	200

Из графикона и табеле број 6 видимо да је од укупног броја бодова (200) освојено 162 бода или 81 одсто, од чега су дјевојчице освојиле 94 бода или 47 одсто од укупног процента освојених бодова, а дјечаци 34 одсто од укупног броја освојених бодова. 38 бодова је остало неосвојено или 19 одсто од укупног броја могућих бодова.

Анализирајући резултате вокалне репродукције задатих мелоритмичких мотива и фраза можемо закључити да ученици у великој мјери могу да вокално репродукују лакше мелоритмичке мотиве док је код мелоритмичких фраза тај проценат мањи, јер су оне за нијансу теже од мотива. Нема јасних показатеља који би направили разлику између дјечака и дјевојчица у овом узрасту и њиховом вокалном репродуковању.

ЗАКЉУЧАК

На основу овог истраживања које је проведено на сеоском подручју, а инструменти су били анкетни упитник и тест са 5 мелоритмичких мотива и фраза може се закључити да ученици сеоских подручних школа 4. и 5. разреда имају задовољавајући ниво вокалне репродукције, с обзиром на то да су у свом напретку из музичке културе ослоњени само научитеља и наставнике који воде секције.

Евидентно је да поједини ученици имају предиспозиција за напредовање, али немају могућности за музичку школу.

Вокална репродукција се своди искључиво на пјевање како по нотном запису тако и по слуху. То је вид музичког извођења и лијепог пјевања. Да би ученик савладао вокалну репродукцију са њим се мора радити плански и у континуитету уз активно музицирање.

Музичка култура као предмет има за циљ да развија емотивну страну личности код ученика, љубав према музици и умјетности уопште и да му омогући стицање нових знања, вјештина и навика.

Индивидуални приступ и континуирано праћење развоја ученика и његових музичких способности у оптималном периоду музичког развоја, отварају могућност за даљенапредовање тог ученика.

Да би се надоградили елементи који нису урођени потребно је стално праћење и развој музичких способности, а томе треба да допринесу и учитељи и родитељи.

Такође, музика се сматра једним од начина васпитања младих, јер се преко музике може допријети до њих и пренијети им одређене животне вриједности како би постали свестранији.

ЛИТЕРАТУРА

Васиљевић, М., Тракиловић, Д. (2004). *Музичка традиција за најмлађе, Дјечији хорови*, Српско Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства

Стојановић, Г. (1996). *Настава музичке културе од 1. до 4. разреда, приручник за учитеље и студенте Учитељског факултета*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства

Стојановић Спасојевић, Г., Драгичевић, Б., Весић, Д. (2020). *Развој музичке писмености код ученика млађег школског узраста*, Бијељина: Бијељински методички часопис

Стојановић Спасојевић, Г., Тракиловић, Д., Милићевић-Тракиловић, Ј. (2015). *Технике развоја вокалних способности код ученика у настави музичке културе*, Бијељина: Бијељински методички часопис

Тракиловић, Д. (1998). *Музичка култура са методиком у разредној настави*. Бијељина: Учитељски факултет

Тракиловић, Д., Стојановић Спасојевић, Г., Тракиловић, Ј. (2010). *Вокално-инструментална настава, уџбеник за студенте Педагошког факултета*, Педагошки факултет у Бијељини.

VOCAL MUSICAL ABILITIES OF STUDENTS IV AND V CLASS

Abstract: *In this scientific work we studied vocal and musical abilities of pupils from IV and V class of "Stefan Nemanja" elementary school from Dragaljevac Gornji. The specificity of the research is that it was conducted in a rural area. A descriptive method was conducted in the study, survey for pupils and melorhythmic motives and phrases. It includes 40 pupils, 22 of them are girls and 18 boys. The data were processed statistically and presented graphically in tabular and textual form. First we conducted a survey to determine the level of knowledge of music culture among pupils, what kind of music they are listening to, are they attending a music school or some kind of music section in elementary school or are they playing some kind of music instruments. The students were tested with melo rhythmic motifs and phrases. The research has shown that pupils were able to reproduce melorhythmic motifs with no problems, when it comes to melorhythmic phrases that percentage of success was lower. General conclusion of this study is that the pupils of IV and V class have satisfying level of vocal reproducing having in mind that they are taught only by their teachers from school and musical sections.*

Key words: *vocal musical abilities, musical literacy, vocal reproduction, music literacy.*